

CAN JORDI, UN EDIFICI D'HABITATGES
D'ÈPOCA MODERNISTA

Can Jordi

Edifici d'habitatges

Carrer Virgili, 78-82

Melchor Viñals (arquitecte)

1915-1916

Aquest treball és la iniciació a l'estudi d'un edifici d'habitatges de principi de segle, a Sant Andreu, amb la presentació d'alguns elements de caràcter documental que en donen notícia. L'objectiu principal, més que oferir una investigació detallada de la construcció, és simplement donar-la a conèixer. Les raons per les quals des del Centre d'Estudis Ignasi Iglésias s'ha triat aquest edifici i no qualsevol altre element patrimonial de Sant Andreu són variades:

- Forma part del projecte d'inventari d'arquitectura d'època modernista que desenvolupa el CEII.
- Dins del conjunt d'aquests edificis, constitueix un element singular i diferenciat.
- S'ha trobat documentació relativa a l'edifici i a l'arquitecte.
- És a punt de desaparèixer.¹

Can Jordi està delimitat pels carrers Virgili (façana principal), del Segre (façana del darrere), Roquetes i Ramon Batlle (façanes laterals)². En el registre de la propietat es descriu de la manera següent: "Cinco casas de bajos y dos pisos altos dobles cada uno de ellos, con su correspondiente patio a su espalda, cercado de paredes excepto en la parte de Oriente en que había una empalizada".

1. Ara fa uns mesos, veïns d'aquest immoble es van dirigir al CEII per donar-li a conèixer la situació de l'edifici, que el propietari vol enderrocar, amb tots els problemes que això genera als llogaters que encara hi viuen. El CEII, a més d'oferir el seu suport en qualsevol acció que es volgués prendre, es va comprometre a fer un petit estudi de l'habitatge per difondre'n el valor patrimonial.

2. Antigament, el carrer Virgili s'anomenava carrer de Sant Joan (tal com consta en el Registre de la Propietat) i el carrer Ramon Batlle carrer d'Aristòtil (com apareix en els plànols del projecte original). D'altra banda, la nota del Registre de la Propietat esmenta també el fet que la finca limitava pel darrere amb el Rec Comtal.

L'edifici presenta a la façana una estructuració molt simple marcada en vertical, sobretot, per portes i finestres. Es poden distingir tres cossos diferents, dos dels quals es coronen a la part alta amb una mena de torre. Aquest element assenyalava l'eix vertical de l'escala de veïns: a nivell del segon pis es correspon amb una petita finestra, al primer pis amb una finestra cega, més gran, i a la planta baixa amb la porta d'accés a aquesta escala. La barana que perfila el terrat està formada per pilons d'obra alternats amb enreixats de forja que configuren un motiu vegetal molt estilitzat. Cadascun dels tres cossos verticals està marcat, també a la part alta, per uns pilons més alts i estrets, més decoratius que funcionals, que es perllonguen cap a baix adossats a la façana.

La decoració, molt simple i austera, està realitzada amb el mateix arrebossat o estuc. Consta bàsicament de dues sanefes horitzontals, més o menys al centre del primer i segon pis, que quan es troben amb les portes dels balcons es converteixen en un emmarcament més simple centrat per un òcul. El motiu de la sanefa és vegetal, de línies molt geometritzants, i combina fulles, roses i cercles. Cada sanefa es perllonga en les dues façanes laterals. Just abans de la cornisa i de les obertures de respiració, hi ha una altra sanefa horitzontal de banda a banda de l'edifici, també amb motius vegetals, però molt més barroca i amb més volum.

Els tres cossos que coronen Can Jordi recorden una mena de torre-campanar. Estan flanquejats per pilastres amb acabament ondulat, que presenten diversos elements decoratius a base de franges horitzontals i verticals. Un d'ells mostra a la part de dalt, amb estuc, la inscripció "ANY 1916" escrita amb grafia clarament modernista. L'òcul de respiració, de forma ovalada, es cobreix amb un interessant enreixat de forja molt bombat.

Les dues façanes laterals no presenten cap altre element ornamental, tret de les sanefes ja descrites que també flanquegen les obertures. La façana posterior, que en molts edificis modernistes té un cert plantejament decoratiu, en aquest cas tampoc s'ha tractat de cap manera especial.

La documentació que consta en el Registre de la Propietat de Barcelona permet refer de manera breu una part de la història de la finca. Les primeres notes confirmen l'existència d'un solar arrendat per la família Cunill, que a la fi del segle passat va comprar els terrenys (el comprador era Jordi Cunill; d'aquí probablement sorgeix el nom amb què popularment es coneix l'edifici). Del moment de la construcció el Registre no en diu res, però aquesta informació es pot completar a partir dels plànols originals conservats a l'Arxiu Administratiu Municipal de Barcelona, en els quals consta que el propietari era Joan Cunill. A través de tots els tràmits que s'han anat fent al llarg dels anys, es pot observar que la construcció sempre ha estat a les mans d'aquesta família, fins que l'any 1992 va ser comprada a Domingo Cunill per l'arquitecte de Barcelona Antonio Castro Sousa, en representació de l'empresa constructora SOUCA, SA.

Els plànols del projecte original de l'arquitecte Melchor Viñals es conserven a l'Arxiu Administratiu Municipal de Barcelona³, i estan datats l'agost de 1915. Mostren un edifici de tres plantes amb terrat molt similar al que finalment es va construir, tot i que en el dibuix tan sols es projecta una part del que avui es pot veure. L'edifici dibuixat té tres cossos verticals ben definits per les obertures, encara que no estan disposats simètricament. Aquests tres cossos estan marcats a la planta baixa per finestres i a les dues

3. Exp. 1484/1915.

Detall d'un dels coronaments en forma de torre de Can Jordi, en el qual s'aprecia clarament tant l'originalitat del motiu decoratiu de la sanefa, molt geometritzat, com la inscripció que segurament ens aporta una data d'acabament de l'edifici.

plantes superiors per balcons. Just abans de la cornisa, hi ha també els tres forats circulars de respiració. L'immoble mostra quatre entrades pel carrer Virgili: una, més estreta, sembla que és l'accés a l'escala de veïns (igual que en l'edifici construït); la resta són segurament entrades als habitatges de la planta baixa.

Els plànols no mostren gaire definició ni detall quant a l'ornamentació, sobretot si els comparem amb l'edifici existent. Malgrat això, es distingeix un coronament amb una cornisa de diverses franges horitzontals que precedeix una barana en forma de merlets d'obra, amb reixa de ferro en els espais buits. Un element decoratiu d'acabament molt similar al que avui podem observar resol la monumentalització de l'edifici i marca també el punt on hi ha l'escala de veïns.

També segons aquests plànols, la façana lateral de carrer Aristòtil es presenta sense cap tipus d'ornamentació, només amb els buits de les finestres i la barana igual que la

de la façana principal. De la secció de l'edifici només se'n desprèn l'acabament dels sostres amb volta catalana.

Però la informació més interessant que aporten aquests plànols és la projecció en planta dels habitatges, amb la corresponent distribució d'espais. Més que en l'àmbit arquitectònic, aquesta informació és interessant en el camp històric, ja que ens diu moltes coses sobre la manera d'entendre l'habitatge al principi del segle XX. Segons el projecte, es tractava d'habitatges estrets i allargassats, que a la part posterior de l'edifici tenien una galeria i un petit lavabo. El dormitori principal se situava al davant, aprofitant l'obertura del balcó. Les altres dues habitacions s'estructuraven al llarg d'un passadís, igual que el forat del celobert. Al final del passadís, i just abans de la galeria, hi havia el menjador i la cuina.

D'aquesta documentació original, poca cosa més en podem treure. Una recerca més acurada que permetés observar directament l'expedient original i no la reproducció en microfilm potser aportaria més dades sobre les dimensions de l'edifici, els habitatges, les estances i els espais comunitaris. Ho deixem per a un futur estudi més detallat.

Els plànols de Can Jordi que guarda l'Arxiu Administratiu Municipal de Barcelona, però, aporten una notícia important: el nom de l'arquitecte, Melchor Viñals. L'Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya conserva documentació de tres projectes que va realitzar als anys trenta, només un dels quals és estrictament de caràcter arquitectònic. El primer és la urbanització de l'eixample de Sant Vicenç dels Horts (1932) i se'n conserven dos plànols. De la casa que l'any 1933 va fer per a Augusto Carbonell hi ha una còpia del plànol amb emplaçament, planta i secció. Finalment, l'arxiu del COAC guarda també un certificat de valoració i venda del terreny de l'Hospital de la Casa de la Caritat de Sant Llàtzer, a Terrassa (1935).